

OBSZARY WYMAGANEJ WIEDZY, ZAKRES OCZEKIWANYCH UMIEJĘTNOŚCI
i WYKAZ POMOCNEJ
LITERATURY NA POSZCZEGÓLNYCH STOPNIACH
WOJEWÓDZKIEGO KONKURSU HISTORYCZNEGO

dla uczniów szkół podstawowych województwa wielkopolskiego w roku szkolnym 2023/2024

I. Temat wiodący :

Na drodze ku niepodległości - od Legionów Dąbrowskiego do Żołnierzy Wyklętych

II. Zakres wiedzy wymaganej od uczestników na poszczególnych stopniach konkursu

1. W konkursie obowiązuje zakres wiedzy (treści nauczania) określony w podstawie programowej kształcenia ogólnego w zakresie historii na II etapie edukacyjnym.

(Dz. U. z 2017 r. poz. 356, z późn. zm.)

<http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000356/O/D20170356.pdf>

2. W konkursie obowiązują zagadnienia rozszerzone, wykraczające poza podstawę programową, o treści związane z tematem wiodącym. Należą do nich:

- a) Legiony Dąbrowskiego i Księstwo Warszawskie
- b) Powstanie listopadowe
- c) Wiosna Ludów
- d) Praca organiczna w zaborze pruskim
- e) Powstanie styczniowe
- f) Obrona polskości w zaborze pruskim
- g) Walka o granicę zachodnią- powstanie wielkopolskie i powstania śląskie
- h) Wojsko polskie we Francji i Wielkiej Brytanii w latach 1939-1941
- i) Konspiracja wojskowa i cywilna pod okupacją niemiecką i sowiecką
- j) Opozycja legalna i nielegalna wobec władzy komunistycznej w latach 1944-1956

3. Na każdym etapie konkursu uczestnik będzie wykonywał zadania zarówno z zakresu podstawy programowej dla szkoły podstawowej jak i z zakresu rozszerzonego (w oparciu o wskazane lektury).

A. Stopień szkolny

Wiedza z zakresu podstawy programowej:

I. Cywilizacje starożytne. Uczeń:

1. porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym i wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej;
2. lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje Starożytnego Wschodu (Mezopotamii, Egiptu i Izraela), cywilizacje nad wielkimi rzekami (Indie i Chiny) oraz cywilizacje starożytnej Grecji i Rzymu;
3. charakteryzuje strukturę społeczeństwa i system wierzeń w Egipcie, Grecji i Rzymie, religię starożytnego Izraela; wyjaśnia różnicę między politeizmem a monoteizmem;
4. umiejscawia w czasie i zna różne systemy sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Egipcie, Atenach peryklejskich i Rzymie;
5. charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, prawie, architekturze, sztuce, literaturze;
6. umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny oraz rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa.

II. Bizancjum i świat islamu. Uczeń:

1. umiejscawia w czasie i przestrzeni zasięg ekspansji arabskiej i wyjaśnia wpływ cywilizacji muzułmańskiej na Europę;
2. lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i rozpoznaje osiągnięcia kultury bizantyjskiej (prawo, architektura, sztuka).

III. Średniowieczna Europa. Uczeń:

1. umiejscawia w czasie i przestrzeni państwo Franków;
2. umiejscawia w czasie i przestrzeni nowe państwa w Europie;
3. wyjaśnia przyczyny i skutki rozłamu w Kościele w XI wieku oraz opisuje relacje między władzą cesarską a papieską;
4. charakteryzuje przyczyny i skutki krucjat.

IV. Społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy. Uczeń:

1. przedstawia instytucje systemu lennego, wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu;

2. opisuje warunki życia średniowiecznego miasta i wsi;
3. porównuje kulturę rycerską i kulturę miejską, opisuje charakterystyczne cechy wzoru rycerza średniowiecznego, rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza, wskazuje różnice między stylem romańskim a stylem gotyckim;
4. wyjaśnia rolę Kościoła (w tym zakonów) w dziedzinie nauki, architektury, sztuki i życia codziennego.

V. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:

1. sytuuje w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów oraz przedstawia jego genezę;
2. wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa kulturowe, społeczne i polityczne chrystianizacji Polski;
3. charakteryzuje rozwój i kryzys monarchii Bolesława Chrobrego i Mieszka II;
4. charakteryzuje odbudowę i rozwój państwa Piastów za rządów Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego;
5. przedstawia dokonania Bolesława Krzywoustego; opisuje konflikt z Cesarstwem Niemieckim;
6. opisuje społeczeństwo Polski pierwszych Piastów.

VI. Polska w okresie rozbicia dzielnicowego. Uczeń:

1. umieszcza w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbicia dzielnicowego;
2. opisuje przyczyny oraz wskazuje skutki rozbicia dzielnicowego;
3. umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi oraz zagrożeniem najazdami tatarskimi w okresie rozbicia dzielnicowego;
4. opisuje przemiany społeczne i gospodarcze, z uwzględnieniem ruchu osadniczego;
5. charakteryzuje proces zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII i XIV wieku, wskazując na rolę władców piastowskich (ze szczególnym uwzględnieniem roli Władysława Łokietka) oraz Kościoła.

VII. Polska w XIV i XV wieku. Uczeń:

1. opisuje rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV i XV wieku;

2. analizuje dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej (system obronny, urbanizacja kraju, prawo, nauka) oraz w polityce zagranicznej;
3. opisuje związki Polski z Węgrami w XIV i XV wieku;
4. wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Wielkim Księstwem Litewskim;
5. charakteryzuje dokonania w dziedzinie polityki wewnętrznej i zagranicznej Jagiellonów w XV wieku;
6. porządkuje i umieszcza w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w XIV i XV wieku;
7. charakteryzuje rozwój monarchii stanowej i uprawnień stanu szlacheckiego (rozwój przywilejów szlacheckich do konstytucji nihil novi).

VIII. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń:

1. wyjaśnia przyczyny i ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno- -gospodarcze i kulturowe Europy oraz Nowego Świata;
2. umieszcza w czasie i przestrzeni wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana oraz sytuuje w przestrzeni posiadłości kolonialne Portugalii i Hiszpanii.

IX. „Złoty wiek” w Polsce na tle europejskim. Uczeń:

1. rozpoznaje charakterystyczne cechy renesansu europejskiego; charakteryzuje największe osiągnięcia Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Rafaela Santi, Erazma z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika, Galileusza i Jana Gutenberga;
2. wymienia przyczyny i następstwa reformacji, opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina oraz przedstawia okoliczności powstania Kościoła anglikańskiego;
3. wyjaśnia cele zwołania soboru trydenckiego i charakteryzuje reformę Kościoła katolickiego;
4. umieszcza w czasie i opisuje najważniejsze wydarzenia w dziedzinie polityki wewnętrznej ostatnich Jagiellonów;
5. charakteryzuje politykę zagraniczną ostatnich Jagiellonów, ze szczególnym uwzględnieniem powstania Prus Książęcych;
6. opisuje model polskiego życia gospodarczego w XVI wieku, uwzględniając działalność gospodarczą polskiej szlachty i rolę chłopów;

7. przedstawia największe osiągnięcia polskiego renesansu i reformacji, uwzględniając twórczość Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Andrzeja Frycza Modrzewskiego; rozpoznaje obiekty sztuki renesansowej na ziemiach polskich;
8. przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej między Polską a Litwą (1569) i jej główne postanowienia.

X. Początki Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:

1. charakteryzuje stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej; wyjaśnia główne założenia konfederacji warszawskiej;
2. wyjaśnia okoliczności uchwalenia artykułów henrykowskich i przedstawia zasady wolnej elekcji; omawia przebieg i rezultaty pierwszych wolnych elekcji;
3. opisuje panowanie Stefana Batorego, ze szczególnym uwzględnieniem jego polityki zewnętrznej.

XI. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII wieku. Uczeń:

1. wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Rosją, Szwecją i Turcją;
2. wyjaśnia przyczyny, cele i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie;
3. omawia przebieg i znaczenie potopu szwedzkiego;
4. sytuuje w czasie, lokalizuje i omawia najważniejsze bitwy w XVII wieku;
5. dokonuje oceny następstw politycznych, społecznych i gospodarczych wojen w XVII wieku;
6. rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie.

XII. Europa w XVII i XVIII wieku. Uczeń:

1. charakteryzuje, na przykładzie Francji Ludwika XIV, ustrój monarchii absolutnej oraz wymienia główne cechy monarchii parlamentarnej, wykorzystując informacje o ustroju Anglii;
2. opisuje idee Oświecenia, podaje przykłady ich zastosowania w nauce, literaturze, architekturze i sztuce;
3. charakteryzuje zasadę trójpodziału władzy Karola Monteskiusza i zasadę umowy społecznej Jakuba Rousseau;
4. charakteryzuje reformy oświeceniowe wprowadzone w Prusach, Rosji i Austrii.

XIII. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII wieku. Uczeń:

1. omawia przyczyny i charakteryzuje przejawy kryzysu państwa w epoce saskiej;
2. charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Konarskiego;
3. omawia zjawiska świadczące o postępie gospodarczym, rozwoju kultury i oświaty;
4. ocenia pozycję międzynarodową Rzeczypospolitej w czasach saskich.

XIV. Powstanie Stanów Zjednoczonych. Uczeń:

1. omawia przyczyny i następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość;
2. wymienia instytucje ustrojowe Stanów Zjednoczonych, wyjaśnia ich funkcjonowanie; ocenia sposób, w jaki konstytucja amerykańska realizowała w praktyce zasadę trójpodziału władzy;
3. przedstawia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.

XV. Wielka rewolucja we Francji. Uczeń:

1. wyjaśnia główne przyczyny rewolucji i ocenia jej rezultaty;
2. analizuje i objaśnia zasady zawarte w Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela.

XVI. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń:

1. podaje przykłady naprawy państwa za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego, w tym osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej;
2. charakteryzuje cele i konsekwencje konfederacji barskiej;
3. sytuuje w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja;
4. wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i przedstawia jej następstwa;
5. rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.

XVII. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku.

Uczeń:

1. sytuuje w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze;
2. przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego;
3. rozróżnia przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne upadku Rzeczypospolitej.

XVIII. Epoka napoleońska. Uczeń:

1. charakteryzuje zmiany polityczne w Europie w okresie napoleońskim i przemiany społeczno-gospodarcze;
2. opisuje okoliczności utworzenia Legionów Polskich oraz omawia ich historię;
3. opisuje powstanie Księstwa Warszawskiego, jego ustrój i terytorium;
4. przedstawia stosunek Napoleona do sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona.

Zakres rozszerzony:

Treści:

Legiony Dąbrowskiego i Księstwo Warszawskie

Literatura:

Leszek Podhorodecki, Historia Polski -1796-1996, Warszawa 1997

Rozdział: Legiony Dąbrowskiego i Księstwo Warszawskie str. 8-16

B. Stopień rejonowy

Na stopniu rejonowym obowiązuje wiedza i umiejętności wymagane na stopniu szkolnym oraz dodatkowo wiedza z zakresu podstawy programowej:

I. Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń:

1. omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy, w tym do ziem polskich;
2. charakteryzuje najważniejsze przejawy rewolucji przemysłowej (wynałazki i ich zastosowania, obszary uprzemysłowienia, zmiany struktur społecznych i warunków życia).

II. Ziemie polskie w latach 1815–1848. Uczeń:

1. wskazuje na mapie podział polityczny ziem polskich po kongresie wiedeńskim;
2. charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego – ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji;
3. przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagania i następstwa powstania dla Polaków w różnych zaborach;
4. omawia położenie Polaków w zaborach pruskim i austriackim, na obszarze ziem zabranych oraz w Rzeczypospolitej Krakowskiej;
5. charakteryzuje główne nurty oraz postacie Wielkiej Emigracji i ruch spiskowy w kraju.

III. Europa w okresie Wiosny Ludów. Uczeń:

1. wymienia wydarzenia związane z walką z porządkiem wiedeńskim, charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w Europie;
2. omawia przyczyny i skutki powstania krakowskiego oraz Wiosny Ludów na ziemiach polskich.

IV. Powstanie styczniowe. Uczeń:

1. omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania, w tym „rewolucję moralną” 1861–1862;
2. dokonuje charakterystyki działań powstańczych z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, przebiegu powstania w swoim regionie;
3. omawia uwłaszczenie chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównuje z uwłaszczeniem w pozostałych zaborach;
4. charakteryzuje formy represji popowstaniowych.

V. Europa i świat w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:

1. opisuje sytuację polityczną w Europie w II połowie XIX wieku, w tym procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec;
2. prezentuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych;
3. wyjaśnia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX wieku;
4. wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe.

VI. Ziemie polskie pod zaborami w II połowie XIX i na początku XX wieku. Uczeń:

1. wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – rusyfikacja, germanizacja (Kulturkampf), autonomia galicyjska;
2. opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy;
3. opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków;
4. omawia narodziny i pierwsze lata istnienia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy);
5. wyjaśnia społeczne i narodowe aspekty rewolucji w latach 1905–1907;
6. charakteryzuje spór orientacyjny w latach 1908–1914.

VII. I wojna światowa. Uczeń:

1. omawia najważniejsze konflikty między mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX wieku;
2. wymienia główne przyczyny wojny – polityczne i gospodarcze, pośrednie i bezpośrednie;
3. omawia specyfikę działań wojennych: wojna pozycyjna, manewrowa, działania powietrzne i morskie;
4. charakteryzuje postęp techniczny w okresie I wojny światowej;
5. opisuje rewolucję i wojnę domową w Rosji.

VIII. Sprawa polska w czasie I wojny światowej. Uczeń:

1. charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny;
2. omawia umiędzynarodowienie sprawy polskiej: akt 5 listopada 1916 r., rola Stanów Zjednoczonych i rewolucji rosyjskich, deklaracja z 3 czerwca 1918 r.;
3. ocenia polski wysiłek zbrojny i dyplomatyczny, wymienia prace państwowotwórcze podczas wojny.

IX. Europa i świat po I wojnie światowej. Uczeń:

1. opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny;

2. charakteryzuje postanowienia konferencji paryskiej oraz traktatu w Locarno; ocenia funkcjonowanie Ligi Narodów i ład wersalski;
3. charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (włoskiego faszyzmu, niemieckiego narodowego socjalizmu, systemu sowieckiego): ideologię i praktykę.

X. Odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:

1. omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy państwowej – od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do „Małej Konstytucji”;
2. przedstawia proces wykuwania granic: wersalskie decyzje a fenomen Powstania Wielkopolskiego i powstań śląskich (zachód) – federacyjny dylemat a inkorporacyjny rezultat (wschód);
3. opisuje wojnę polsko-bolszewicką i jej skutki (pokój ryski).

XI. II Rzeczpospolita w latach 1921–1939. Uczeń:

1. charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego;
2. charakteryzuje ustrój polityczny Polski na podstawie konstytucji marcowej z 1921 r.;
3. omawia kryzys demokracji parlamentarnej w Polsce – przyczyny, przebieg i skutki przewrotu majowego;
4. opisuje polski autorytaryzm – rządy sanacji, zmiany ustrojowe (konstytucja kwietniowa z 1935 r.);
5. przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (system sojuszy i politykę równowagi).

Zakres rozszerzony:

Treści:

- a) Powstanie listopadowe
- b) Wiosna Ludów
- c) Praca organiczna w zaborze pruskim
- d) Powstanie styczniowe
- e) Obrona polskości w zaborze pruskim
- f) Walka o granicę zachodnią- powstanie wielkopolskie i powstania śląskie

Literatura:

Leszek Podhorodecki, Historia Polski -1796-1996, Warszawa 1997

Rozdziały:

Powstanie listopadowe str. 26-30

Wiosna Ludów str. 47-50

Organicznicy i konspiratorzy w zaborze pruskim str. 39-41

Powstanie styczniowe str. 51-60

Obrona polskości w zaborze pruskim str.72-73

Adam Dziurok, Marek Gałęzowski, Łukasz Kamiński, Filip Musiał „ Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski” Warszawa 2014

Walka o granicę zachodnią str. 27-31

Na stopniu wojewódzkim obowiązują wiedza i umiejętności wymagane na stopniu szkolnym i rejonowym oraz dodatkowo wiedza z zakresu podstawy programowej:

I. Wojna obronna Polski we wrześniu 1939 r. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września). Uczeń:

1. charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;
2. opisuje i omawia etapy wojny obronnej i wskazuje na mapach położenia stron walczących;
3. podaje przykłady szczególnego bohaterstwa Polaków, np. obrona poczty w Gdańsku, walki o Westerplatte, obrona wieży spadochronowej w Katowicach, bitwy pod Mokrą i Wizną, bitwa nad Bzurą, obrona Warszawy, obrona Grodna, bitwa pod Kockiem.

II. i jej etapy. Uczeń:

1. przedstawia oraz sytuje w czasie i przestrzeni przełomowe wydarzenia II wojny światowej (polityczne i militarne);
2. charakteryzuje politykę Niemiec na terenach okupowanej Europy; przedstawia zagładę Żydów oraz Romów i eksterminację innych narodów; zna przykłady bohaterstwa Polaków ratujących Żydów z Holokaustu;
3. wyjaśnia przyczyny klęski państw Osi;
4. wymienia główne decyzje konferencji wielkiej trójki (Teheran, Jałta, Poczdam);
5. przedstawia bezpośrednie skutki II wojny światowej, w tym problem zmiany granic i przesiedleń ludności.

III. Polska pod okupacją niemiecką i sowiecką. Uczeń:

1. porównuje założenia i metody polityki niemieckiej i sowieckiej w okupowanej Polsce;
2. wymienia przykłady zbrodni niemieckich i sowieckich (Palmiry, Katyń, kaźń profesorów lwowskich, Zamojszczyzna);
3. wyjaśnia przyczyny i rozmiary konfliktu polsko-ukraińskiego (rzeź wołyńska) na Kresach Wschodnich;
4. charakteryzuje polityczną i militarną działalność polskiego państwa podziemnego, w tym formy oporu wobec okupantów;
5. wyjaśnia przyczyny i opisuje skutki wybuchu powstania warszawskiego oraz ocenia postawę aliantów i Związku Sowieckiego wobec powstania.

IV. Sprawa polska w czasie II wojny światowej. Uczeń:

1. przedstawia okoliczności powstania i omawia działalność rządu Rzeczypospolitej Polskiej na wychodźstwie;
2. umieszcza w czasie i przestrzeni działania polskich formacji na różnych frontach i obszarach toczącej się wojny;
3. przedstawia politykę mocarstw wobec sprawy polskiej w czasie II wojny światowej.

V. Świat po II wojnie światowej. Uczeń:

1. charakteryzuje bezpośrednie skutki II wojny światowej, wyróżniając następstwa polityczne, społeczne, gospodarcze i kulturowe, z uwzględnieniem powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych;
2. wyjaśnia przyczyny i skutki rozpadu koalicji antyhitlerowskiej oraz opisuje początki zimnej wojny;
3. opisuje okoliczności powstania NRD i RFN;
4. wskazuje na mapie państwa NATO i Układu Warszawskiego, charakteryzując oba bloki polityczno-wojskowe;
5. omawia sytuację w ZSRS i państwach jego strefy wpływów z uwzględnieniem wydarzeń na Węgrzech w 1956 r. i w Czechosłowacji w 1968 r.;
6. określa przyczyny, umieszcza w czasie i przestrzeni procesy dekolonizacyjne i ocenia ich następstwa;
7. wymienia konflikty doby zimnej wojny, w tym wojny w Korei, Wietnamie i Afganistanie oraz omawia skutki blokady Berlina i kryzysu kubańskiego;

8. opisuje przebieg konfliktu na Bliskim Wschodzie;
9. omawia przemiany w Chinach po II wojnie światowej;
10. wyjaśnia przyczyny oraz lokalizuje w czasie i przestrzeni proces rozpadu ZSRS na przełomie lat 80. i 90., a także wyjaśnia jego następstwa;
11. charakteryzuje przemiany społeczno-polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1989–1991;
12. przedstawia cele i główne etapy rozwoju Unii Europejskiej;
13. opisuje najważniejsze przemiany kulturowe i społeczne po II wojnie światowej.

VI. Początki komunizmu w Polsce. Uczeń:

1. przedstawia okoliczności przejścia władzy w Polsce przez komunistów (rola Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego, referendum ludowe, wybory w 1947 r.);
2. charakteryzuje postawy Polaków wobec nowych władz ze szczególnym uwzględnieniem oporu zbrojnego (żołnierze niezłomni [wyklęci]).

VII. Stalinizm w Polsce i jego skutki. Uczeń:

1. przedstawia przemiany ustrojowe, gospodarczo-społeczne i kulturowe w okresie stalinizmu;
2. omawia system terroru stalinowskiego w Polsce i ocenia jego skutki;
3. wyjaśnia przyczyny i skutki poznańskiego czerwca 1956 r. (powstanie poznańskie) oraz znaczenie wydarzeń październikowych 1956 r.

VIII. Polska w latach 1957–1981. Uczeń:

1. opisuje system władzy w latach 60. i 70. w PRL i formy uzależnienia od ZSRS;
2. charakteryzuje realia życia społecznego i kulturalnego z uwzględnieniem specyfiki czasów gomułkowskich i gierkowskich;
3. przedstawia i sytuuje w czasie różnorodność przyczyn kryzysów społecznych w latach 1968, 1970, 1976 i ich konsekwencje;
4. wyjaśnia znaczenie roli Kościoła katolickiego dla stosunków politycznych i społecznych;
5. opisuje narodziny i działania opozycji politycznej w latach 1976–1980;
6. przedstawia rolę Jana Pawła II i ocenia jego wpływ na przemiany społeczne i polityczne;
7. wyjaśnia przyczyny i następstwa strajków sierpniowych w 1980 r.;

charakteryzuje ruch społeczny „Solidarność

Zakres rozszerzony:

Treści:

- a) Wojsko polskie we Francji i Wielkiej Brytanii w latach 1939-1941
- b) Konspiracja wojskowa i cywilna pod okupacją niemiecką i sowiecką
- c) Opozycja legalna i nielegalna wobec władzy komunistycznej w latach 1944-1956

Literatura:

Adam Dziurok, Marek Gałęczowski, Łukasz Kamiński, Filip Musiał „ Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski” Warszawa 2014

Władze i wojsko polskie we Francji i w Wielkiej Brytanii w latach 1939-1941 str. 134-139

Polskie państwo podziemne: konspiracja wojskowa i cywilna pod okupacją niemiecką i sowiecką str.140-146

O Polskę niepodległą str.212 -220

III. Wykaz oczekiwanych u ucznia umiejętności:

Na wszystkich trzech stopniach konkursu jego uczestnicy powinni wykazać się umiejętnościami:

1. Chronologia historyczna.

- a) Odróżnianie przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.
- b) Posługiwanie się podstawowymi określeniami czasu historycznego: epoka, okres p.n.e., okres n.e., tysiąclecie, wiek, rok.
- c) Obliczanie upływu czasu między wydarzeniami historycznymi.
- d) Umieszczanie procesów, zjawisk i faktów historycznych w czasie oraz porządkowanie ich i ustalanie związków przyczynowo - skutkowych.
- e) Dostrzeganie zmiany w życiu politycznym i społecznym oraz ciągłości w rozwoju kulturowym.

2. Analiza i interpretacja historyczna.

- a) Krytyczne analizowanie informacji uzyskanych z różnych źródeł (w tym kartograficznych), próba wyciągnięcia z nich wniosków.

- b) Lokalizacja w przestrzeni procesów, zjawisk i faktów historycznych przy wykorzystaniu map i planów w różnych skalach.
- c) Rozróżnianie w narracji historycznej warstwy informacyjnej, wyjaśniającej i oceniającej.
- d) Objaśnianie związków przyczynowo - skutkowych, analizowanie zjawisk i procesów historycznych.
- e) Dostrzeganie potrzeby poznawania przeszłości dla rozumienia procesów zachodzących we współczesności.

3. Tworzenie narracji historycznej.

- a) Konstruowanie ciągów narracyjnych przy wykorzystaniu zdobytych informacji źródłowych.
- b) Posługiwanie się pojęciami historycznymi i wyjaśnianie ich znaczenia.
- c) Przedstawianie argumentów uzasadniających własne stanowisko w odniesieniu do procesów i postaci historycznych.
- d) Tworzenie krótkich wypowiedzi pisemnych.

IV. Wykaz literatury pomocniczej dla uczestnika i nauczyciela w procesie przygotowania do udziału w Konkursie :

A. Na wszystkich stopniach:

1. Podręczniki i ćwiczenia do szkoły podstawowej. Wydawnictwo dowolne.
2. Atlas historyczny. Od starożytności do współczesności dla liceum ogólnokształcącego i technikum - Szkoła ponadgimnazjalna. Wydawnictwo Nowa Era.
3. B. Snoch. Słownik szkolny. Terminy i pojęcia historyczne. WSiP . Wydanie dowolne.
4. W zadaniach mogą być wykorzystane teksty źródłowe i grafiki pochodzące z podręczników do szkoły podstawowej, ponadpodstawowej / ponadgimnazjalnej oraz ze strony e-podreczniki.pl

B. Na stopniu szkolnym:

Paweł Klint, Zrozumieć przeszłość 2, Podręcznik do historii dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres rozszerzony, rok wydania 2020.

Tematy związane z podanymi zagadnieniami.

Leszek Podhorodecki, Historia Polski -1796-1996, Warszawa 1997.

C. Na stopniu rejonowym obowiązuje literatura z poziomu szkolnego oraz:

1. Paweł Klint, Zrozumieć przeszłość 2, Podręcznik do historii dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres rozszerzony. Rok wydania 2020.

2. Aneta Niewęgłowska, Tomasz Krzemiński, Zrozumieć przeszłość 3, Podręcznik do historii dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres rozszerzony, rok wydania 202.

Tematy związane z podanymi zagadnieniami.

Leszek Podhorodecki, Historia Polski -1796-1996, Warszawa 1997.

D. Na stopniu wojewódzkim obowiązuje literatura z poziomu szkolnego i rejonowego oraz

1. Robert Śniegocki, Agnieszka Zielińska, Zrozumieć przeszłość 4, Podręcznik do historii dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres rozszerzony. Rok wydania 2022

Tematy związane z podanymi zagadnieniami.

2. Adam Dziurok, Marek Gałęzowski, Łukasz Kamiński, Filip Musiał „ Od niepodległości do niepodległości. Historia Polski” Warszawa 2014